

Wijzer in geldzaken zoekt financieel kwetsbaren op in hun eigen buurt voor een open gesprek over geld

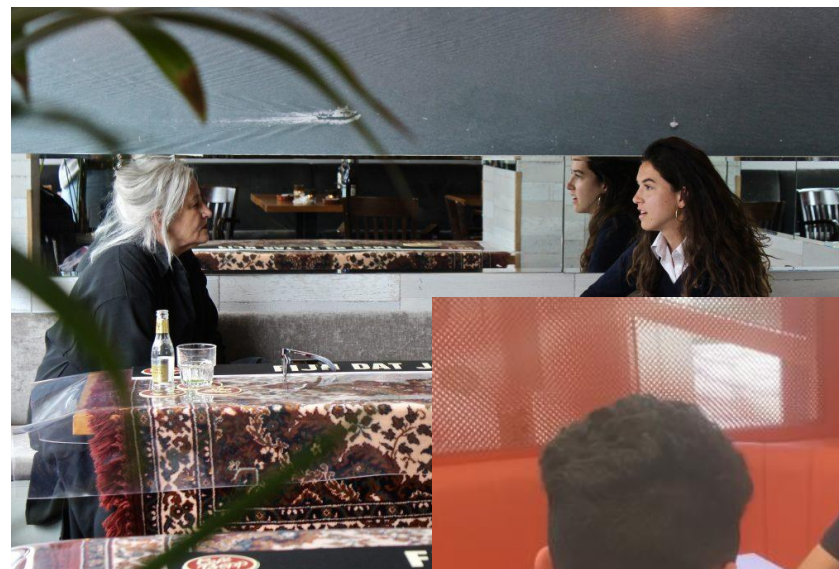
#geldgesprek

Deelonderzoek 1: In gesprek met financieel kwetsbare jongeren

April 2021

#geldgesprek

Wijzer in geldzaken zoekt financieel kwetsbaren op in hun eigen buurt voor een open gesprek over geld

Leeswijzer

Om het perspectief van financieel kwetsbare groepen mee te nemen in de kernprojecten van Wijzer in geldzaken is het belangrijk om met hen in gesprek te gaan. In samenwerking met TrueTalk zoekt Wijzer in geldzaken financieel kwetsbaren op in hun eigen buurt voor een geldgesprek. In hun eigen leefomgeving voelen financieel kwetsbaren zich comfortabel genoeg om open en direct een gesprek over geld te voeren. Bovendien is het noodzakelijk om hen pro-actief in hun eigen omgeving op te zoeken, omdat zij ondervertegenwoordigd zijn in onderzoekspanels.

De kern van het programma ‘#geldgesprek’ bestaat uit zes deelonderzoeken onder verschillende groepen financieel kwetsbaren. Dit rapport geeft een weergave van de eerste geldgesprekken met financieel kwetsbare jongeren over de levensgebeurtenis ‘18 jaar worden’. Het onderzoek is exploratief en verkennend met de focus op beleving, houding en gedrag.

In dit rapport geven we onder meer:

- Algemene informatie over de opzet van het programma #geldgesprek met financieel kwetsbare groepen;
- De resultaten van het eerste deelonderzoek onder financieel kwetsbare jongeren.

Meer weten? Neem contact op met Wijzer in geldzaken (r.nijkamp@minfin.nl of d.kunkel@minfin.nl) of TrueTalk (sander.wilmsen@truetalk.nl of bart.vandeven@truetalk.nl).

Inhoudsopgave

Algemene informatie over het programma #geldgesprek	5
Onderzoeksaanpak deelonderzoek 1	10
Onderzoekresultaten met bijhorende quotes	15
Leerpunten	42

Algemene informatie over het programma #geldgesprek

De aanleiding (1 van 2)

Iedereen kan te maken krijgen met onverwachte gebeurtenissen in het leven en een plotselinge grote uitgave. Denk aan het verlies van een baan, scheiding, ziekte en/of arbeidsongeschiktheid. **Maar sommige Nederlanders lopen een groter risico om door zo'n gebeurtenis in de financiële problemen te komen**, bijvoorbeeld omdat zij sowieso al moeite hebben met rondkomen en/of aangewezen zijn op laagbetaald werk. Deze financieel kwetsbare groepen vragen om extra aandacht en inspanningen om financieel fit te worden en blijven.

Uit een literatuurstudie (Wijzer in geldzaken en Nibud, 2020) blijken de belangrijkste kenmerken van mensen in een financieel kwetsbare positie: een lage opleiding, geen (verdienende) partner, een migratieachtergrond, een beperkt vermogen om zich (financiële) vaardigheden en competenties eigen te maken en/of een beperking. Mensen met deze kenmerken zijn vaker arm, kunnen moeilijker rondkomen en/of hebben vaker te maken met betalingsachterstanden of schulden. **Het is vooral de stapeling van factoren die mensen extra financieel kwetsbaar maakt.** Neem bijvoorbeeld een laagopgeleide, alleenstaande moeder met drie kinderen en twee baantjes waarmee ze in totaal nog geen dertig uur werkt. Zij heeft een grotere kans dan gemiddeld om te behoren tot de groep financieel kwetsbare Nederlanders.

De aanleiding (2 van 2)

Deze groepen hebben het meeste baat bij alle activiteiten die we als platform ondernemen om mensen te ondersteunen bij het financieel fit worden, zijn en blijven. Aandacht voor financieel kwetsbare groepen is dan ook een van de prioriteiten die platform Wijzer in geldzaken in haar meerjarenkoers in 2019 en jaarplan 2020 heeft aangekondigd.

Om het perspectief van financieel kwetsbare groepen mee te nemen in de kernprojecten van Wijzer in geldzaken **moet niet alleen over, maar vooral met hen worden gepraat**. Maar dat is makkelijker gezegd dan gedaan. Want **financieel kwetsbare groepen zijn doorgaans niet vertegenwoordigd in onderzoekspanels**. Daarom zijn Wijzer in geldzaken en TrueTalk een samenwerking aangegaan om op een andere wijze in gesprek te raken met financieel kwetsbare groepen in een voor hen natuurlijke omgeving. Hieruit is het programma ‘#geldgesprek’ ontwikkeld.

Het programma '#geldgesprek'

Het hoofddoel van de geldgesprekken is om met financieel kwetsbare groepen in gesprek te gaan en **meer te leren over hun (belevings)wereld**, zodat wij in onze kernprojecten daar beter op kunnen aansluiten. In algemene zin willen we graag weten wat de impact van financiële problemen op hun leven is, hoe dit hun perspectief beïnvloedt, via welke kanalen en met welke boodschap we uiteindelijk met onze kernprojecten het beste gericht kunnen helpen om de financiële fitheid van deze groepen te vergroten.

Het is belangrijk om dit gesprek te laten plaatsvinden in vertrouwde, natuurlijke omgevingen van financieel kwetsbare groepen, omdat we verwachten dat we dan meer open gesprekken kunnen voeren dan in een kantoorsetting. Bovendien kunnen we niet verwachten dat deze groepen naar kantoor komen. We zullen creatiever te werk moeten gaan om echt met hen in gesprek te komen. Daarom hebben we besloten om samen met TrueTalk op verschillende locaties verspreid over het land **mensen op straat in hun eigen buurt aan te spreken met de vraag of zij met ons in gesprek willen gaan**. Oftewel: een geldgesprek in de buurt. We zitten op locaties waar de kans het grootst is om de juiste doelgroep te spreken (Amsterdam Zuid Oost, de Haagse Markt, een winkelcentrum in Emmen, etc.), waarbij de recruiters met enkele screeningsvragen achterhalen of zij tot de doelgroep behoren.

3 centrale onderwerpen die in alle geldgesprekken terugkomen

1

Waar gaan geldzorgen over?
En **hoe voelt het?**

2

Wat is nodig om financieel fit te worden/blijven? En wat zijn **barrières en triggers** om daar te komen?

3

Hoe **bereiken** we financieel kwetsbaren?

Onderzoeksaanpak

Deelonderzoek 1: in gesprek met financieel kwetsbare jongeren over de levensgebeurtenis '18 jaar worden'

De doelgroep

Ook jongeren hebben te maken met geldzorgen. Dat kan gaan om geldstress wat ze meekrijgen van hun ouders, maar de zorgen kunnen ook gaan over eigen financiële problemen. Uit onderzoek van het Nibud blijkt dat 37% van de mbo'ers van 18 jaar en ouder een schuld heeft.

Met name die overgangssituatie naar het volwassen leven is risicovol. **Vanaf hun 18^e levensjaar dragen jongeren plots meer financiële verantwoordelijkheid.** Zo moeten jongeren dan zelf hun ziektekostenverzekering betalen en mogen ze abonnementen en leningen afsluiten. Daarnaast komen veel 'life events' in deze levensfase voor die financiële problemen kunnen veroorzaken. Denk bijvoorbeeld aan het bekostigen van een opleiding, op jezelf wonen, samenwonen en het krijgen van kinderen.

Sommige jongeren kunnen daar financieel mee omgaan (met hulp van hun sociale omgeving), **maar andere jongeren hebben al op jonge leeftijd te maken met geldzorgen.** Daarom gaan we in gesprek met jongvolwassenen (17 tot en met 24 jaar) die geldzorgen (hebben) ervaren. We vragen hoe die geldzorgen hun perspectief op geld hebben veranderd, we bespreken hoe zij de levensgebeurtenis '18 jaar worden' hebben ervaren en we vragen advies hoe we andere financieel kwetsbare jongeren hierop beter kunnen voorbereiden.

De werving

Bij het opstellen van dit onderzoeksprogramma (eind 2020) heeft het kabinet aangekondigd dat iedereen moet thuiswerken, tenzij het niet anders kan. Alleen als het echt belangrijk is, kan hierop een uitzondering worden gemaakt. Dit maakt het moeilijker voor Wijzer in geldzaken om zoals gewent de straat op te gaan, maar uitstellen van het onderzoek is geen optie. In het licht van een aankomende boeggolf van mensen met geldproblemen (Schuldenlab 2020), achten wij het van belang om **juist in deze financieel zware tijden wel het perspectief te horen van financieel kwetsbaren**. Hoe ervaren zij deze periode? En hoe kunnen zij worden geholpen? Als we dit perspectief willen horen, moeten we ook in deze tijd creatief te werk gaan.

Omdat de eerste geldgesprekken zijn gevoerd met financieel kwetsbare jongeren (die doorgaans wat meer digitaal vaardig zijn dan gemiddeld) zijn we bij de werving van het eerste deelonderzoek iets anders te werk gegaan dan beoogd. TrueTalk deed de recruitment middels een online sociale media campagne op Facebook en Instagram. We gingen **'online' de straat op in buurten waar met de geldgesprekken anders het veldwerk zou plaatsvinden**. Daarnaast rekruteerden we jongeren via buurtwerkers die dagelijks met jongeren werken.

Veldwerk en de analyse

In totaal hebben we tien uitgebreide gesprekken gevoerd met jongeren die geldzorgen ervaren. De medewerkers van Wijzer in geldzaken hebben zelf de gesprekken gevoerd. Geen van de geplande gesprekspartners heeft zich afgemeld. De gesprekken vonden plaats op 12 en 15 februari 2021. De gesprekken duurden gemiddeld 35 minuten. De gesprekken zijn via WhatsApp video, Microsoft Teams & telefonisch gevoerd volgens het online Café Bepp concept van TrueTalk. Binnen dit concept voeren we geen strakke interviews, maar open dialogen. De dialogen worden gevoerd aan de hand van een gespreksleidraad om de kernvragen te beantwoorden. De ervaringen zijn positief. Het is niet optimaal om via Whatsapp video over geldzorgen te praten, maar **we zijn onder de indruk van de verhalen die jongeren met ons hebben gedeeld. Daar word je soms stil van, ook op digitale afstand.**

Opvolgend aan het veldwerk heeft TrueTalk de opgehaalde observaties geanalyseerd en vertaald naar ruwe inzichten. Wijzer in geldzaken en TrueTalk hebben de inzichten inhoudelijk behandeld in een inzichtensessie op 19 februari. De observaties en inzichten staan samengevat in dit rapport.

Achtergrondinformatie geïnterviewden

N = 10 financieel kwetsbare jongeren. Alle jongeren hebben geldzorgen (gehad). De jongeren hebben nog nooit eerder aan 'onderzoek' meegedaan.

- Tussen de 17 en 24 jaar oud.
- Verschillende opleidingsniveaus of bezig met een opleiding, voornamelijk mbo.
- Werkend, of geen (bij)baan door corona.
- Afkomstig uit heel Nederland.

6 vrouwen

4 mannen

Onderzoekresultaten met bijhorende quotes

Deelonderzoek 1: in gesprek met financieel kwetsbare jongeren over de levensgebeurtenis '18 jaar worden'

Inhoudsopgave hoofdstuk onderzoeksresultaten

Verschillende oorzaken voor geldzorgen	17
Eerste associaties met geld	18
Omgaan met minder inkomsten	20
Hoe voelen geldzorgen	22
De rol van ouders	27
Geldzorgen en de omgeving	29
Omgaan met geld	31
Levensgebeurtenis: 18 jaar worden	33
Hoe kun je financieel kwetsbare jongeren bereiken	35

Verschillende oorzaken voor geldzorgen

Er zijn verschillende oorzaken voor de ervaren geldzorgen aan te wijzen voor de jongeren waarmee wij in dit onderzoek hebben gesproken.

1. Jongeren die van huis uit/van hun ouders geldzorgen of schulden kennen en dit al jong hebben ervaren (generatiearmoede).
2. Jongeren die door een gebeurtenis (vermindering van inkomen, onverwachte rekeningen of betalingsachterstanden) financieel kwetsbaar zijn.
3. Jongeren die door hun (gebrek aan) inkomen moeilijk rondkomen.

Jongeren ervaren geldzorgen niet hetzelfde: voor sommigen is het zwaar, anderen ervaren het niet als groot probleem. Vrijwel alle **jongeren zien geldzorgen als iets tijdelijks en lijken veerkrachtig.**

Eerste associaties met geld (1 van 2)

- Eerste associaties die de geïnterviewde jongeren hebben met geld is over het algemeen negatief, namelijk: rekeningen en betalen.
- Ook het **geassocieerde gevoel dat de jongeren met geld hebben is negatief**: hoofdpijn, paniek en stress.
- Geld is een onderwerp dat voor deze jongeren met geldzorgen iets negatiefs triggert. Praten of lezen over geld heeft voor hun een andere lading. Ze willen er liever vandaan blijven (vermijdingsgedrag).
- De jongeren met geldzorgen die wij hebben geïnterviewd dromen minder uitbundig: ze dromen niet van een fantastische baan, een groot huis of een mooie auto, maar van een leven zonder geldzorgen.

Eerste associaties met geld (2 van 2)

"Geld? Daar wil ik eigenlijk niet over nadenken."

"Bij geld denk ik aan zuinig zijn, om de touwtjes aan elkaar te knopen."

"Het gevoel met geld is stress, zeker aan het einde van de maand."

"Geldzaken vind ik niet leuk. Alles kost geld. Echt alles. Er kan altijd uit een onverwachte hoek iets komen, bijvoorbeeld van de Belastingdienst, omzetbelasting of overlappende huur."

"Bij geld denk ik aan werk, uitgeven wat je krijgt, hoe moet je ermee omgaan, wat moet je betalen, heb je rekeningen open staan."

"Als je niet zeker weet waar iets over gaat met geld, raak je in de twijfel en paniek. Maar je moet juist kijken naar welke mogelijkheden er zijn, bijvoorbeeld bij betaalachterstanden om incasso's en rechtszaken te voorkomen."

"Bij geld denk ik aan rekeningen."

"Ik denk aan stress bij geld. Bij mijn moeder was er altijd stress met geld en rekeningen. Ik wil niet als mijn moeder in de schulden komen."

"Geld heeft een negatief gevoel nu, ook omdat ik nu geen bijbaan heb. Dat drukt wel op me."

"Ik heb mij altijd wel verantwoordelijk gevoeld voor mijn geldzaken. Op het moment dat ik op mijzelf ging wonen, ging ik er serieuzer naar mijn geldzaken kijken. Dat was vorig jaar. Het was thuis niet breed, dus ik wilde mijn moeder niet meer belasten dan nodig was."

Omgaan met minder inkomsten (1 van 2)

- Veel jongeren die we hebben gesproken, hebben **sinds de coronacrisis minder inkomsten en/of helemaal geen baan**. Deze jongeren kunnen lastig rondkomen.
- Jongeren die studeren (mbo, hbo of wo) komen rond en overleven door een lening aan te gaan bij DUO. De jongeren die we spreken, zeggen liever een studieschuld aan te gaan of hun spaargeld te gebruiken, in plaats van (weer) betalingsachterstanden krijgen of rood staan. Hier willen ze vandaan blijven door meer te werken (wat momenteel moeilijk is/niet kan) of op de pof bij vrienden of familie te leven.
- Verschillende jongeren geven aan dat ze door de ervaren geldzorgen voorzichtiger zijn geworden met geld uitgeven.

Omgaan met minder inkomsten (2 van 2)

”Ik krijg van mijn werk geen geld binnen voor het werk wat ik sinds december heb gedaan. Door corona gaat het slecht met het bedrijf. Ik zit er mee, maar het is ook weer oké.”

“Mijn inkomen is minimaal. Ik werk 21 uur per week, maar ik kan niet meer werken door autisme. Ik verdien onder het minimumloon van 1200 euro volgens mij. Het is een heel gepuzzel om rond te komen.”

“Ik zou wel een bijbaan willen en ben bezig met zoeken, maar het is nu heel lastig vinden.”

“Ik leen maximaal bij DUO sinds de zomer van 2020, omdat ik geen salaris krijg en omdat het spaargeld op is.”

“Ik probeer betalingsachterstanden te vermijden. Ik gebruik mijn spaargeld voordat ik dat krijg, anders stapelen de zorgen zich op. Heb dan liever een maand geen uitgaven om schulden te vermijden.”

“Heel veel jongeren krijgen alles van hun ouders, maar ik moet zelf naar mijn huishoudboekje kijken. Zij hebben de stress niet van rekeningen en uitgaven. In vergelijking met mijn leeftijdsgenoten heb ik veel meer verantwoordelijkheid.”

”Ik ben door wat ik heb meegemaakt iets voorzichtiger met geld uitgeven. Ik koop geen dingen die ik niet nodig heb. Ik leef niet in extreme luxe, maar dat hoeft ook niet. Er ligt wel wat druk op sparen om iets achter de hand te hebben voor als het fout gaat.”

Hoe voelen geldzorgen? (1/3)

- Geldzorgen geven veel stress, gedoe en hoofdpijn.
- De geïnterviewde jongeren lijken daarentegen ook berusting of acceptatie te vinden in het hebben van geldzorgen. Bijvoorbeeld als ze met weinig geld (moeten) leven of uit een gezinssituatie komen met geldproblemen.
- De jongeren geven aan dat ze door het hebben van geldzorgen **negatiever naar geld zijn gaan kijken dan hun leeftijdsgenoten.**

Hoe voelen geldzorgen? (2/3)

“Ik heb soms weleens slapeloze nachten van de geldzorgen. Dan denk ik: Hoe kan ik dat betalen? En mijn andere rekeningen. Dat is gepuzzel.”

“Ik heb weleens te weinig geld voor mijn rekeningen. Dan krijg je aanmaningen. Ik bel dan met de instanties voor een betalingsregeling. Dan ben ik gewoon genoodzaakt om een baantje te zoeken om het zo op te lossen. Dat geeft wel stress. Zeker bij aanmaningen en incassobureaus.”

“Ik vind geldzorgen vervelend. Ik was er wel op voorbereid door vroeger, maar ik vind het alsnog wel moeilijk. Ik slaap er niet echt slecht door, dat ook weer niet. Maar ik denk er wel veel over na. Ik pieker wel.”

“Ik kreeg geldzorgen toen alles vorig jaar stopte door corona. Ik voelde me depressief, kreeg slapeloze nachten en zat niet lekker in mijn vel voor 3 maanden.”

“Het is vooral irritant als je in onzekerheid leeft. Je hebt geen duidelijk einde. Dat is irritant, je kan dan nergens naartoe werken. Dan ga je ook sneller doemdenken: wat als dit of dat niet lukt? Dat is niet fijn.”

“Met geld wil ik niet bezig zijn. Ik praat er soms wel eens over, maar liever niet.”

Hoe voelen geldzorgen? (3/3)

“Ik heb ervaring met incassobureaus en rechtszaken. Ik heb een vroegere achterstand van de tandarts waar betaalregelingen voor gesloten moesten worden. Er kwamen ook incasso's en deurwaarders bij. Ik heb toen 700 euro extra voor niks moeten betalen. Ik vond het vervelend toen er een incasso bij kwam. Het bedrag werd hoger. Soms zeiden ze dat de betalingsregelingen vervielen, omdat ik niet op tijd betaalde. Het is heel veel regelwerk en er komen veel kosten bij. Ik werd vaak boos en kreeg er hoofdpijn van. Het begon met kleine bedragen. Maar vervolgens kon ik soms de deelrekening niet betalen en toen ontstond er gedoe met incasso en steeds groter wordende rekeningen. Ik kreeg er ook stress en veel hoofdpijn van. Je moet constant nadenken over hoe je aan geld komt om rekeningen te betalen.”

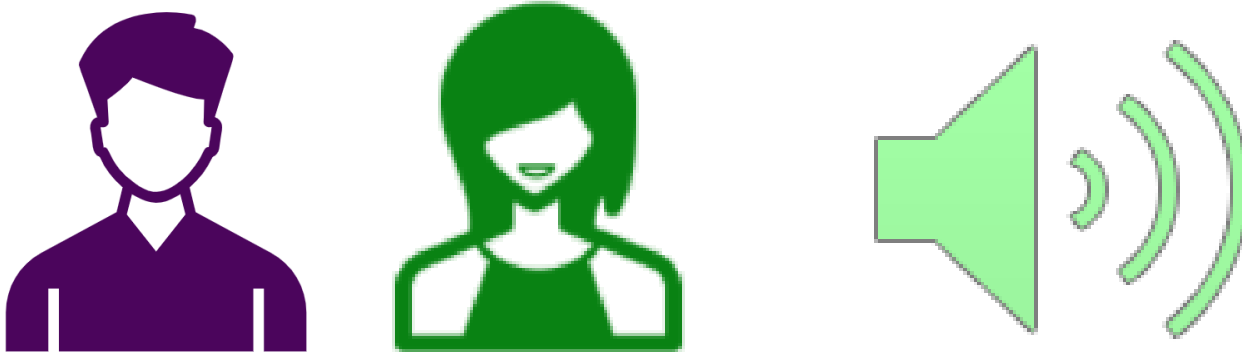
“Ik heb al geldzorgen vanaf mijn 6e. Heb geldzorgen zolang ik mij kan herinneren. Dat gaf stress en een schuldgevoel. Ik wilde bijvoorbeeld het broodbeleg niet opmaken of het brood, dat gaf ik liever aan mijn zusjes terwijl ik zelf honger had. Ik wilde wel zorgen voor anderen. We hadden ook stress vanuit de basisschool. Meegaan op kamp was verplicht, dus dan zeiden ze op school aan mij dat we nog moesten betalen, of dat er nog een rekening betaald moest worden.”

“Ik ben op mijn 18e verloofd geweest. Mijn huis en alles is toen we uit elkaar gingen naar mijn ex gegaan, omdat ik wettelijk verantwoordelijk was voor mijn ex. Toen ben ik van een bedrag in de 30.000 euro naar min 500 gegaan, en heb ik 5000-6000 euro schuld opgebouwd. Ik kwam weer thuis te wonen en toen zag ik dat mijn spaargeld ook was leeggeroofd. Mijn oude manier van leven was helemaal weg. Dat was een hele klap. Soms heb ik nog moeite met ik sta nu hier en ik had dat.”

Jongere zelf aan het woord (1 van 2)

Hoe merkte je dat er thuis geldzorgen waren?

Klik op dit icoon voor een geluidsfragment

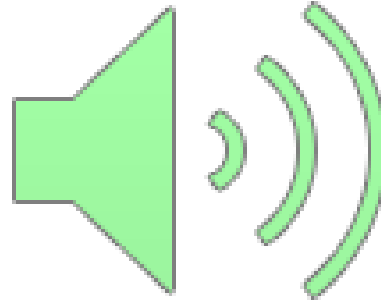
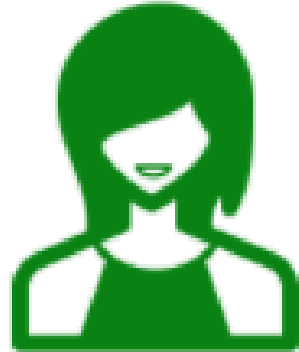

Nb: aan desbetreffende jongere is toestemming gevraagd om dit geluidsfragment op te nemen in het rapport

Jongere zelf aan het woord (2 van 2)

Hoe voelt het om geldzorgen te hebben?

Klik op dit icoon voor een geluidsfragment

Nb: aan desbetreffende jongere is toestemming gevraagd om dit geluidsfragment op te nemen in het rapport

De rol van ouders (1 van 2)

- De rol van ouders verschilt in de ontwikkeling van geldzorgen. Wanneer je terug kan vallen op je ouders, heb je minder snel geldzorgen. Als je dat niet kan, moet je het zelf oplossen en ben je meer financieel kwetsbaar. Ouders kunnen ook een controlerende rol hebben. Ze kunnen in de gaten houden of hun kinderen wel in actie komen als ze een bericht krijgen van de Belastingdienst, de gemeente of een andere instantie. Niet iedere ouder pakt die rol ook uit zichzelf.
- Maar dat hoeft niet altijd iets negatiefs te zijn. Je bent ook minder verwend. Of zoals een van de jongeren het zegt: **“Als je ouders geld hebben, krijg je geld. Als je ouders dat niet hebben, dan moet je meer strijden.”**
- Enkele financieel kwetsbare jongeren die geldzorgen kennen van hun ouders, zijn naar eigen zeggen financieel fitter geworden door deze ervaring met geldzorgen. Ze hebben gezien hoe het niet moet.
- Onder verschillende jongeren met geldzorgen die wij hebben gesproken heerst de aanname: “Wanneer je ouders gestudeerd en/of een goede baan hebben, ga je zelf ook makkelijker studeren of krijg je een goede baan”.

De rol van ouders (2 van 2)

“Betaalachterstanden zouden me niet snel gebeuren door vroeger thuis. Daar heb ik veel van geleerd.”

”Ik ben in de schulden gekomen, maar gelukkig konden mijn ouders wat voorschieten en kon ik het zo oplossen.”

“Vanaf 18 jaar was ik financieel zelf verantwoordelijk. Als ik iets nodig had, kreeg ik het nog wel van mijn ouders.”

“Het maakt uit wat je ouders tegen je zeggen en of je uit een rijk of arm gezin komt. Als je ouders geld hebben, krijg je geld.
Als je ouders dat niet hebben, dan moet je meer strijden.”

“Vroeger hebben we altijd geldzorgen gehad. Soms was het zo dat we nog 5 euro hadden voor het laatste weekend. We moesten elk dubbeltje tellen. Mijn moeder kon niet goed omgaan met geld. Dus nam ik geldtaken van haar over. Op mijn 10e hielp ik mijn moeder al met het huishouden en boodschappen.”

Geldzorgen en de omgeving (1 van 2)

- De geïnterviewde jongeren hebben in het dagelijks leven niet echt behoefte om over hun geldzorgen te praten.
- Ze bespreken geldzorgen alleen met hun familie/ouders. Het lijkt erop dat voornamelijk moeders worden betrokken, en in een enkel geval een ander familielid.
- Vrienden worden weinig tot niet betrokken bij geldzorgen. Een enkeling noemt schaamte als reden hiervoor, maar anderen zeggen dat het gewoon niet ter sprake komt of dat ze geen zin hebben in medelijden. **Geld/schuld is iets persoonlijks** (“echt een probleem van mij”), waar je ook zelf uit moet komen. **Dat lijkt niet een onderwerp waar je je vrienden mee belast.**
- De jongeren waarmee we hebben gesproken zoeken (bijna) geen professionele hulp bij geldzorgen. Ze hebben het idee dat ze het zelf op kunnen lossen, door harder te werken of door een week minder te eten. Ze stellen de actieve hulpvraag uit.

Geldzorgen en de omgeving (2 van 2)

“Ik spreek heel weinig met anderen over geldzaken. Wel heel af en toe met mijn zus.”

“Geldzaken is niet echt een gespreksonderwerp met mijn vrienden. Soms leen ik een tientje als ik krap zit. Maar het is geen moeilijk onderwerp, heb er geen behoefte aan om over te hebben.”

“Ik heb na de scheiding geen hulp gezocht voor mijn geldzorgen. Ik ben mij gaan kapot werken met 90 uur per week. Ik was te trots om hulp te vragen.”

“Ik heb hierover gesproken met mijn moeder, oma en een vriendin, maar niet in detail met die vriendin.”

“Met mijn moeder praat ik over geldzaken.”

“Thuis spreek ik wel over geld met mijn ouders.”

“Met vrienden praat ik er niet over, wel met mijn ouders. Met vrienden komt het niet ter sprake. Ook een beetje uit schaamte misschien.”

“Ik heb niet naar andere hulp gezocht dan mijn ouders. Alle deuren waren gesloten. Het was echt een probleem van mij, de schulden.”

“Mijn vrienden beseffen niet dat ik echt heel weinig heb. Daar heb ik het niet zo letterlijk over. Ik heb geen zin in medelijden.”

“Ik heb wel over mijn geldzorgen gesproken met mensen in mijn omgeving. Mensen die ik vertrouwde, zoals vrienden en familieleden. Ik dacht toen dat ik misschien nog geld kon lenen, maar dat kon van niemand. Dus ben ik hard gaan werken.”

Omgaan met geld (1 van 2)

- De geïnterviewde jongeren vinden zelf dat ze verantwoordelijk met geld omgaan en goed letten op wat er in en uit gaat. **Ze kunnen naar eigen zeggen ook overleven met weinig geld.** Hun (eerdere) geldzorgen maken hen naar eigen zeggen financieel weerbaarder.
- Jongeren met geldzorgen willen wel sparen, maar het lukt minimaal. Des te dichter ze op het moment van echte geldzorgen zitten, des te minder goed ze kunnen sparen.
- Door geldzorgen passen jongeren hun leven aan: ze gaan minder snel naar een sociaal uitje wanneer dat geld kost.
- Er zijn verschillende manieren hoe de geïnterviewde jongeren naar contant geld kijken: sommigen zien het als 'gratis geld', omdat het niet op de bankrekening staat, terwijl anderen het (mentaal) makkelijk vinden om contant geld opzij te zetten.

Omgaan met geld (2 van 2)

“Toen ik jong was zat mijn moeder in de bijstand nadat mijn broer een ongeluk had gehad. We kwamen in de schulden. Er was een slechte samenloop van omstandigheden en er ging veel fout. Daardoor kan ik wel goed omgaan met weinig geld.”

“Ik los mijn geldzorgen op door keuzes te maken of door in termijnen te betalen. En natuurlijk door zuinig te leven.”

“Het is elke maand spannend of ik rond kan komen. De laatste week van de maand is vaak krap. Ik schaam me dan dat ik mijn vrienden moet vragen of ze iets kunnen betalen voor me. Soms zeg ik gewoon een afspraak af als het geld op is.”

“Ik kan ook goed zonder geld. Ik weet hoe het is om weinig geld te hebben.”

“Geldzorgen hebben impact op mijn leven. Ik kan niet altijd meedoen aan activiteiten met vrienden of familie als het geld kost.”

“Ik maak al het geld op wat op mijn rekening staat. Sparen is niet mijn talent.”

“Ik kan goed leven met weinig geld, maar ik vind het niet chill.”

“Ik denk 100% zeker anders over geld dan andere jongeren.”

“Ik kan wel goed met geld omgaan. Als ik iets moet betalen dan zet ik het alvast apart op mijn spaarrekening. Ik maak een schema voor de betalingen enzo.”

“Als ik met vrienden naar de bios ga, koop ik niet de dure snacks in de bios, maar ga ik voor de goedkopere opties. Dat zit er ingeprent. Ik kijk altijd naar koopjes.”

Levensgebeurtenis: 18 jaar worden (1 van 2)

- Verschillende geïnterviewde jongeren vinden dat er niet veel verandert als je 18 jaar wordt, behalve dat je extra rekeningen krijgt. Je moet dingen zelf betalen, zoals je verzekering en je kan studiefinanciering krijgen. Ze regelden de veranderingen rond 18 jaar worden zelf, een enkeling kreeg hulp van hun ouders of directe omgeving.
- De mijlpaal '18 worden' associëren de geïnterviewde jongeren vooral ook met rechten die ze krijgen (stemmen, alcohol drinken, auto rijden) en in iets mindere mate met 'de dingen die je moet regelen'.
- **Uit huis gaan, een eigen inkomen en eigen uitgaven krijgen, zorgt volgens hen voor een grotere verandering** in het gevoel van eigen financiële verantwoordelijkheid, dan de levensgebeurtenis '18 jaar worden'.
- Enkele jongeren vinden dat je er niet goed genoeg op wordt voorbereid. Ze hebben het gevoel gehad dat ze in het diepe werden gegooid toen zij 18 jaar werden.

Levensgebeurtenis: 18 worden (2 van 2)

“18 worden was niet heel bijzonder. Ik wilde heel graag dat mijn verzekering op mijn eigen naam kwam, daar heb ik geen hulp bij gehad.”

“18 is de leeftijd dat je ook studiefinanciering krijgt. Dat was een hoop geregeld en kijken waar heb ik recht op. Dan ga je beter kijken naar je budget. Dan is het serieus geworden. Dan heb je je eigen kosten en verzekeringen.”

“Het 18 jaar worden heeft niet tot problemen geleid. Ik was er alleen nog niet klaar voor. Ik kreeg kosten erbij waar ik voor die tijd niet op was voorbereid. Dat was schrikken.”

“Toen ik 18 werd, kreeg ik zorg over mijn eigen rekening. Maar toen werd ik in het diepe gegooid. Ik vind eigenlijk niet dat je er dan klaar voor bent.”

“Als je 18 jaar wordt moet je zelf dingen gaan betalen. Toen zat ik nog op de middelbare school. Niet veel moeite mee gehad. Toen voelde ik me wel gelijk zelf verantwoordelijk. Ik was het huis ook al uit.”

“Tot ik 18 jaar werd waren alle zorgkosten gratis, dus ik had toen niet zoveel uitgaven. Ook kreeg ik kinderbijslag van de Koningin. Het was een grote stap om 18 jaar te worden, want toen moest ik zelf voor alle extra rekeningen gaan zorgen en letten op hoe ik dat ging betalen. Ik moest toen echt verantwoordelijkheid nemen. Ik kreeg er een paniek gevoel van.”

“Ik weet wel dat er dingen voor mij veranderen als ik 18 word. Mijn zus had problemen gekregen. Daarom weet ik het.”

“Uit huis gaan was voor mij meer een omslagpunt. Dat ging prima, maar toen had ik stress omdat ik ineens borg en mijn huur moest betalen, en dat is dan echt een groot bedrag.”

Hoe kun je financieel kwetsbare jongeren bereiken (1/5)

Er is volgens de geïnterviewden niet één oplossing om alle financieel kwetsbare jongeren in één keer te bereiken.

De meest genoemde oplossing is: **voorlichting op scholen**. Iedereen komt daarmee in aanraking, omdat je verplicht op school zit, ook de financieel kwetsbare jongeren. Wel moet de voorlichting op een goed moment komen: als je 16 jaar bent is het te vroeg, omdat ze er naar eigen zeggen dan nog niet over nadenken. **Er is behoefte aan praktische informatie (hoe doe je belastingaangifte, hoe regel je een zorgverzekering)** en niet zozeer aan algemene kennislessen over geldzaken. Over het algemeen kan worden gesteld dat jongeren een wat passieve houding hebben: ze gaan niet zelf op zoek naar informatie, maar reageren meer op wat hun afkomt.

Andere genoemde kanalen en manieren om financieel kwetsbare jongeren beter te bereiken:

- Met persoonlijk contact en maatwerk.
- De mogelijkheid om te bellen (onderaan een site of een brief).
- Een brief een paar weken voordat je 18 jaar wordt (met minder woorden en meer beelden).
- Een overzichtelijk site.
- Een campagne via social media.

Hoe kun je financieel kwetsbare jongeren bereiken (2/5)

- ‘Zien en ervaren’ leert jongeren het meest hoe met geld(zorgen) om te gaan. Het noemen van voorbeelden van dat het (financieel) mis gaat of mis is gegaan, komt volgens meerdere jongeren het meest binnen.
- De geïnterviewden willen **liever weten waarom je iets moet doen**, dan dat je alleen communiceert over dat er wat moet gebeuren. Het waarom is belangrijk.
- Enkele geïnterviewden hebben behoefte aan concrete informatie over hoe ze met geld om moeten gaan voordat ze 18 jaar worden: hoeveel kost een verzekering, wat kost een rijbewijs, wanneer krijg je toeslag of niet, hoe of waarom moet je sparen en wat zijn de gevolgen als je het niet doet?
- Door verschillende geïnterviewden wordt een kanttekening gemaakt over de communicatie met financieel kwetsbare jongeren. Er is behoefte aan duidelijke taal, **maar kijk uit voor een belerende of denigrerende toon** (“we zijn niet dom”).
- Je moet aandacht houden voor schaamte en taboe rond het onderwerp geldzorgen. Het is geen gangbaar of makkelijk te bespreken onderwerp.

Hoe kun je financieel kwetsbare jongeren bereiken? (3/5)

“Voorlichting op school is wel goed. Ik heb niks op school geleerd over 18 worden of geldzaken.”

“Het zou handig zijn om via school of mensen met wie je kunt bellen in aanraking zou kunnen komen met informatie.

Als het vanuit school aangejaagd zou zijn, dan had ik ernaar gekeken. Als het in de les behandeld zou zijn.

Het is een moeilijke leeftijd waarbij je aan veel dingen maling kunt hebben, maar op een later moment denk je aan de informatie die je het gekregen.”

“Ik had meer informatie willen hebben. Niet als in een lezing, maar een site waarin je info kan vinden om de stap te maken om zelfstandig te worden.”

“Je kunt jongeren volgens mij het beste bereiken met een overzichtelijke website.”

“Ik had het prettig gevonden als we op school iets hadden geleerd over geldzaken, zoals belastingen.”

“Er moet duidelijkere informatie komen voor jongeren vanaf 18 jaar. Denk aan een goed overzicht voor jongeren over wat er in financiële zin op hun afkomt, bijvoorbeeld voor jongeren die geen hulp krijgen van hun ouders.”

“Bij mij werkte het dat ik een slecht voorbeeld had. Daar heb ik veel van geleerd.
Maar bij mijn zus werkte dat niet, dus er is niet 1 manier denk ik.”

“Er is meer maatwerk nodig. Je moet kijken naar wat jongeren kunnen.”

“Ik werk met jongeren. Ik denk dat je jongeren het best via een app kan bereiken. Daar moet dan alle zaken instaan wat je moet doen.”

Hoe kun je financieel kwetsbare jongeren bereiken? (4/5)

“Zien en ervaren doet meer dan woorden. Getuigenissen en ervaringsdeskundigen komen aan, die blijven het beste hangen.”

“Ik zou wel de gemiddelde uitgaven willen zien voor als je 18 wordt. Dan kun je ook het gesprek makkelijker met je vrienden erover voeren.”

“Het zou handig zijn als jongeren hulp krijgen over het omgaan met geld: wat is de beste manier om met geld om te gaan?
Het helpt om aan te geven dat er incassokosten bij kunnen komen als je rekeningen niet betaald.
Dat het helpt om te sparen, een overzicht van inkomsten en uitgaven te maken.”

“Hoe moet je het, als je 18 jaar wordt, allemaal gaan regelen en hoe moet je dit gaan doen? En wat zijn de gevolgen als je niks regelt.
Hier mag meer duidelijkheid over worden gegeven. En je moet er meer begeleiding bij krijgen.”

“Ik heb online stappenplannen gevonden toen ik op zoek ging naar informatie om financiële dingen te regelen voor als je 18 jaar wordt.
Ik vond het soms overweldigend, dus die stappenplannen waren fijn.”

“Ik denk wel dat er een taboe heerst op geldzorgen. Het is moeilijk om te zeggen dat je geen geld hebt om uit eten te gaan.”

“Er is al zoveel social media wat op je afkomt dat de boodschap misschien niet goed wordt gevonden. Op een website is de informatie altijd te vinden.”

Hoe kun je financieel kwetsbare jongeren bereiken? (5/5)

“Waar de overheid mee zou kunnen helpen is meer informatie geven. Moet meer gepromoot worden, geen flyers, een verjaardagskaart is niet genoeg. Je moet meer doen. Je moet weten wat het bedrag is dat je moet hebben als je 18 wordt. Zeg gewoon: een verzekering kost zoveel, dit moet je doen etc., dat je een beeld hebt van wat alles gaat kosten. Soort huishoudboekje.”

“Ik denk dat de overheid meer op scholen moet doen. Je zit toch in de lessen en je bent verplicht om te luisteren.”

“Op school heb ik geen les over geldzaken gehad. Dat zou wel handig zijn. Daar zou ik wel naar luisteren, maar de timing qua leeftijd moet wel goed zijn. Je moet dan 17 zijn, want bij 16 denk je: dat komt dan wel. En bij 18 denk je: dit weet ik al. Als je 17 bent, luister je sneller. Als iemand het je vertelt, is het nog beter dan wanneer je het zelf moet uitzoeken. Zeker op de middelbare, dan heb je echt geen zin om het zelf uit te zoeken.”

“Zeggen waarom iets moet, werkt bij mij beter dan zeggen dat iets niet moet: dan wil ik het zelf ervaren.”

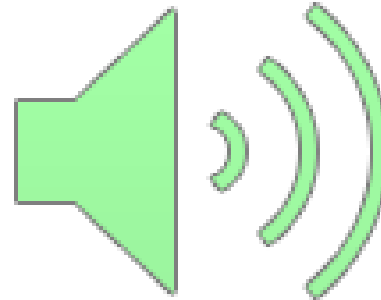
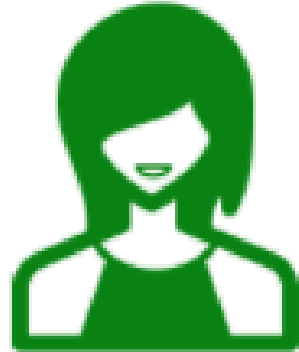
“Ik zou via een website jongeren informatie geven. En als je meer wil weten, de mogelijkheid om met iemand te praten. Via social media kun je ook veel jongeren bereiken. Daar zijn ze actief op.”

“Een voorbeeld is ook goed voor jongeren. Mijn ouders zijn altijd zuinig geweest. Daar heb ik veel van geleerd.”

Jongere zelf aan het woord (1 van 2)

Hoe kun je jongeren bereiken volgens jou?

Klik op dit icoon voor een geluidsfragment

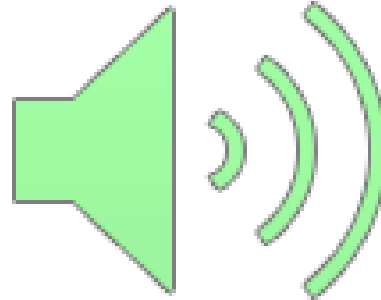
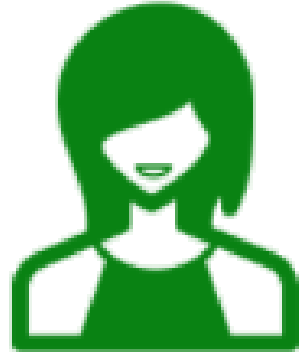

Nb: aan desbetreffende jongere is toestemming gevraagd om dit geluidsfragment op te nemen in het rapport

Jongere zelf aan het woord (2 van 2)

Hoe kun je jongeren bereiken volgens jou?

Klik op dit icoon voor een geluidsfragment

Nb: aan desbetreffende jongere is toestemming gevraagd om dit geluidsfragment op te nemen in het rapport

Leerpunten

Deelonderzoek 1: in gesprek met financieel kwetsbare jongeren over de levensgebeurtenis '18 jaar worden'

Leerpunten (1 van 3)

- **School (middelbare school en mbo) lijkt een belangrijke plek** om jongeren, ook financieel kwetsbare jongeren, bewust te maken van hun geldzaken en de veranderingen bij de levensgebeurtenis 18 jaar worden. Er is vooral behoefte aan praktische informatie (hoe doe je belastingaangifte, hoe regel je een zorgverzekering).
- Koppel het 18 jaar worden aan gebeurtenissen die voor hun gevoel meer impact hebben op de jongeren, zoals voor het eerst je eigen geld verdienen, je eigen rekeningen betalen, op jezelf wonen, etc.
- Geld heeft een negatieve lading bij financieel kwetsbare jongeren en ze willen er niet over praten. Zet ervaringsdeskundigen (bijvoorbeeld peereducators) in om jongeren te bereiken en laat zien dat hulp krijgen laagdrempelig kan zijn en normaal is.
- Over het algemeen is de houding van (financieel kwetsbare) jongeren enigszins afwachtend en komen ze pas in actie als het echt urgent wordt. Het is derhalve relevant om ons pro-actief op te stellen en jongeren te helpen als ze er zelf niet uitkomen. **Persoonlijk contact is voor deze doelgroep relevant.** Als ze er niet uitkomen, hebben ze ook behoefte om te kunnen bellen en aan persoonlijk contact.

Leerpunten (2 van 3)

- **Gebruik meer beeld**, in plaats van alleen woorden en meer voorbeelden. Maar pas op dat het niet te kinderachtig en/of te belerend wordt. Hoewel een brief ouderwets lijkt, zorgt het wel voor een hogere attentiewaarde. Het geeft wel aan dat het een belangrijk onderwerp is en zorgt er ook voor dat ouders mee kunnen kijken: wordt de brief gelezen en doen ze er wat mee?
- Geld heeft een negatieve lading bij financieel kwetsbare jongeren. Daardoor vertonen ze eerder vermijdingsgedrag als het over geldzaken gaat. De vraag is: hoe kom je van avoidance naar een approach-modus? Het is strategisch om niet direct te spreken over verplichtingen en verantwoordelijkheden, maar om een wat positievere insteek te hanteren: ‘Wat wil je bereiken? Hoe kom je in een leven zonder geldzorgen? **Wat zijn je financiële dromen?**’
- **Door eerst aandacht te hebben voor het ‘waarom’** (en het doel: waarom is het belangrijk voor jou?), **staat de groep eerder open voor het ‘wat’**. Vanuit die motivatie kun je het hebben over de verantwoordelijkheden die daarbij komen kijken om dat te bereiken. Voorkom dat het vooral wordt gezien als ‘een moetje’, maar verhoog de intrinsieke motivatie door het te koppelen aan de ‘leuke dingen’ van 18 jaar worden (zoals zelfstandigheid).

Leerpunten (3 van 3)

- Als we het in Nederland voor financieel kwetsbare jongeren zo weten in te richten dat de communicatie omtrent 18 jaar worden en geldzaken duidelijker en aantrekkelijker is, zijn veel meer jongeren daarmee geholpen. Ook andere jongeren hebben baat bij een goede uitleg met meer beeldmateriaal en minder woorden die zorgen voor weerstand.
- Het is dus niet altijd nodig om een compleet andere aanpak op te zetten voor financieel kwetsbare jongeren, maar het is goed om **ervoor te zorgen dat de standaard-aanpak ook aantrekkelijk is deze jongeren.**
- De rol van ouders is belangrijker voor deze doelgroep. Ze kunnen wel wat hulp uit hun omgeving gebruiken. **Je kunt ouders aanspreken om hun (financieel kwetsbare) kinderen hierbij te helpen/aan te sporen.** Hoewel niet al deze jongeren ouders hebben die het goede voorbeeld zijn, kunnen in sommige gezinnen ouders wel een motiverende rol spelen.
- Omdat juist bij financieel kwetsbare jongeren de ouders niet altijd het beste voorbeeld geven, is het relevant om ook andere partijen in de omgeving van deze jongeren aan te sporen die motiverende/ controlerende rol te vervullen. **Denk bijvoorbeeld aan een werkgever (bijvoorbeeld een supermarkt)** die veel (financieel kwetsbare) jongeren in dienst heeft. Zij zouden jongeren kunnen helpen bij het begrijpen van hun loonstrookje, te wijzen op websites met meer informatie over 18 jaar worden (Rijksoverheid, Wijzer in geldzaken, Nibud, etc.) en bijvoorbeeld motiveren om belastingaangifte te doen.

#geldgesprek

in de buurt

 true talk

 Wijzer in geldzaken

Sander Wilmsen en Bart van der Ven
(sander.wilmsen@truetalk.nl of bart.vandeven@truetalk.nl).

Rick Nijkamp en Dörthe Kunkel
(r.nijkamp@minfin.nl of d.kunkel@minfin.nl)